

GID-TARJIMONLAR TAYYORLASHDA TURIZM TERMINOLOGIYASINI O'QITISH PEDAGOGIK ZARURIYAT SIFATIDA

Akbarov Alisher Axmadjon o'g'li

O'zbekiston-Koreya xalqaro universiteti,
Turizm menejmenti fakulteti o'qituvchisi
alisherakhmatjonovich@gmail.com
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15532280>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 20-May 2025 yil
Ma'qullandi: 25-May 2025 yil
Nashr qilindi: 28-May 2025 yil

KEY WORDS

turizm terminologiyasi, gid-tarjimon, ESP, CLIL, multimodal ta'lim, pedagogik zarurat, O'zbekiston turizmi

ABSTRACT

Ushbu maqolada gid-tarjimonlarni tayyorlash jarayonida turizm terminologiyasini o'qitishning pedagogik zarurati tahlil etiladi. Jahon turizm sohasining jadal rivojlanishi va ko'p tilli mutaxassislariga bo'lgan talab ortib borayotgan sharoitda ESP va boshqa zamonaviy metodik yondashuvlarning ahamiyati ta'kidlanadi. Maqolada turizmga xos leksikani o'qitishdagi muammolar tahlil qilinadi va ESP, CLIL hamda multimodal metodlar orqali samarali yechimlar taklif etiladi. O'zbekiston ta'lim tizimidagi so'nggi islohotlar asosida til o'rgatishni kasbiy ehtiyojlar bilan uyg'unlashtirish muhimligi asoslab beriladi.

Global turizm sanoati bugungi kunda misli ko'rilmagan darajada rivojlanmoqda. World Travel & Tourism Council (WTTC) ma'lumotlariga ko'ra, global turizm sohasining yillik hajmi 9 trillion AQSH dollaridan oshib, jahon yalpi ichki mahsulotining qariyb 10 foizini tashkil etadi. Turizm iqtisodiy taraqqiyot va madaniy almashinuvning muhim omilidir. Xalqaro sayohat hajmining ortishi bilan birga xorijiy tillarni, ayniqsa ingliz tilini chuqur bilgan mutaxassislariga bo'lgan ehtiyoj keskin ortmoqda.

Ingliz tili globallashtirish sharoitida xalqaro aloqa vositasi sifatida tan olingan. Ayniqsa, ko'p millatli kommunikatsiya asosida qurilgan turizm sohasida ingliz tilini puxta bilish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli, butun dunyoda turizm sohasida ishlovchi mutaxassislar uchun maxsus ESP (Maxsus Maqsadlar uchun Ingliz tili) dasturlari ishlab chiqilgan bo'lib, ular sohaga oid terminologiyani o'rgatishga yo'naltirilgan.

Turizm ingliz tili umumiy ingliz tilidan farqli o'laroq, texnik atamalar, sohaviy iboralar va kontekstual vaziyatlarga xos leksik qatlamni o'z ichiga oladi. Masalan, "all-inclusive package", "cultural immersion experience", "sustainable ecotourism" kabi iboralar turizm diskursining ajralmas qismidir. Bu iboralarni to'g'ri tushunish va qo'llash turizm mutaxassislari uchun muhim kompetensiyadir.

O'zbekiston tajribasida turizm sohasiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Soha uchun zarur kadrlar, jumladan gid-tarjimonlarni tayyorlash davlat siyosati darajasida qo'llab-quvvatlanmoqda. Xorijiy tillarda, ayniqsa, ingliz tilida erkin so'zlashuvchi va sohaviy terminologiyani mukammal egallagan mutaxassislarni tayyorlash dolzarb vazifaga aylangan.

Metodologiya. Tadqiqotda sifatli yondashuv asosida adabiyotlar tahlili va ehtiyojlar tahlili o'tkazildi. Scopus, JSTOR, Google Scholar hamda O'zbekiston Respublikasi normativ-huquqiy hujjatlari asosida 60 dan ortiq ilmiy maqola, dissertatsiyalar va rasmiy manbalar tahlil qilindi.

Metodologik asos sifatida ESP (Maxsus Maqsadlar uchun Ingliz tili), CLIL (Mazmun va Til Integratsiyasi), kompetensiyaviy yondashuv va multimodal o'qitish modellarining nazariy va amaliy asoslari o'rganildi. Sayyohlik agentliklarida faoliyat yurituvchi mutaxassislar bilan suhbatlar orqali real ehtiyojlar tahlil qilindi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki:

- An'anaviy ingliz tili darslari turizm sohasiga mos terminologik tayyorgarlikni ta'minlay olmaydi.
- ESP va CLIL metodlari qo'llanilgan guruhlarda talabalarning terminlarni tushunish va qo'llash samaradorligi oshgan.
- Multimodal metodlar (matn, audio, vizual va interaktiv vositalar) orqali o'rgatilgan terminologik bilimlar yaxshiroq esda qolgan.
- O'qituvchilarning sohaviy tayyorgarlik darajasi past bo'lishi terminlarni o'qitishda qiyinchilik tug'diradi.
- Real kommunikativ vaziyatlarda mashg'ulot o'tkazilgan guruhlarda talabalar mustaqil faoliyat yuritish ko'nikmalarini yaxshiroq namoyon qilgan.

Muhokama. Bugungi kunda turizm sohasi uchun chet tilini o'rgatishda terminologiyaga alohida yondashuv talab etilmoqda. Tadqiqot ESP va CLIL yondashuvlarining terminologiyani amaliy kontekstda o'rgatishda yuqori samaradorligini tasdiqlaydi. Kompetensiyaviy yondashuv esa olingan bilimlarni real faoliyatda qo'llay olish ko'nikmasini shakllantirishga qaratilgan.

Multimodal yondashuv o'quvchilarning e'tiborini jalb qilish, materialni yaxshiroq o'zlashtirish va ko'p hissiy kanallardan foydalangan holda o'rganish imkonini beradi. Bu yondashuv turizm terminologiyasini o'zlashtirishda samarali bo'lishi aniqlangan.

Davlat darajasida qabul qilingan qaror va farmonlar (PF-5611, PQ-269, VMQ-433) ushbu yo'nalishdagi islohotlarning strategik ahamiyatga ega ekanini ko'rsatmoqda. Oliy ta'lim muassasalarida turizm yo'nalishidagi ta'lim dasturlari yangilanmoqda, maxsus modullar kiritilmoqda, ESP bo'yicha yangi darsliklar ishlab chiqilmoqda.

Xulosa. Gid-tarjimonlar tayyorlashda turizm terminologiyasini o'qitish dolzarb pedagogik zarurat bo'lib, bu sohaga doir metodik yondashuvlar ESP, CLIL, kompetensiyaviy va multimodal metodlar orqali amaliy asosda shakllantirilmoqda.

Bu metodlar nafaqat til bilimlarini, balki professional faoliyatda zarur bo'lgan kasbiy kompetensiyalarni ham shakllantirishga xizmat qiladi. Ularni ta'lim amaliyotiga keng joriy etish orqali gid-tarjimonlarni zamonaviy talablar asosida tayyorlash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. WTTC. (2022). Travel & Tourism Economic Impact 2022.
2. Crystal, D. (2003). English as a Global Language.
3. Hutchinson, T., & Waters, A. (1987). English for Specific Purposes.
4. Nation, I. S. P. (2001). Learning Vocabulary in Another Language.
5. Mayer, R. (2005). Multimedia Learning.

6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 5-yanvardagi PF-5611-son Farmoni.
7. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 10-iyuldagi 433-son qarori.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024 yil 18-iyuldagi PQ-269-son qarori.
9. Qudratov G. (2025). Teaching English Tourism Terms in ESP Classes.
10. Akhmedjanova N. (2023). Interactive Learning for Guide-Interpreters' Training.
11. Klichev B. (2024). Needs Analysis of Using English in Travel Agencies in Uzbekistan.
12. Ayatov I. (2023). Development of Skills in Teaching English Terms Related to Tourism.
13. Zhou X. (2017). Application Strategy of Multimedia Assisting Teaching in Tourism English Course.

